

Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse muutmise ja sellega seondvalt teiste seaduste muutmise seadus

§ 1. Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse muutmine

Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 4 lõikes 1, § 8 lõikes 1, § 25 lõikes 4, § 26 lõikes 2, § 32 lõikes 2, § 40 lõikes 2 ja § 41 lõikes 2 asendatakse sõna "põhistatud" sõnaga "põhjendatud";

2) paragrahvi 10 lõike 1 punkt 6 tunnistatakse kehtetuks;

3) seadust täiendatakse §-ga 10¹ järgmises sõnastuses:

"§ 10¹. Menetlusvälise asutuse, organi ja isiku arvamus

Riigikohus võib küsida arvamust ka menetlusväliselt asutuselt, organilt ja isikult ja võtta sellise asutuse, organi või isiku esitatud arvamuse asja juurde, kui arvamus on vajalik kohtuasja lahendamise huvides."

4) paragrahvi 11 lõikes 3, § 14 lõikes 1 ja § 39 lõike 1 punktis 4 asendatakse sõna "põhistus" sõnaga "põhjendus" vastavas käändes;

5) paragrahvi 12 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"Riigikohus võib menetlusosalise põhjendatud taotluse alusel või omal algatusel peatada vaidlustatud õigustloova akti või selle sätte jõustumise või välislepingu jõustamise kuni Riigikohtu otsuse jõustumiseni. Riigikohus peab oma otsust põhjendama."

6) paragrahvi 13 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"(1) Kohus lahendab asja mõistliku aja jooksul."

7) paragrahvi 20 lõike 1 sissejuhatavas lauseosas asendatakse sõnad "Kaebus ja taotlus esitatakse põhistatult ning selles märgitakse" sõnadega "Kaebuses ja taotluses märgitakse";

8) paragrahvi 39 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

"(3) Kui kaebus ei vasta lõigetes 1 ja 2 sätestatud nõuetele ning selles on kõrvaldatavaid puudusi või kui on tasumata kautsjon, annab Riigikohus kaebuse esitajale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks."

9) paragrahvi 39 täiendatakse lõikega 4 järgmises sõnastuses:

"(4) Kaebuses Riigikohtule ei või esitada väiteid, millele kaebaja ei tuginenud Vabariigi Valimiskomisjonis, välja arvatud juhul, kui väited puudutavad õiguse kohaldamist ja tõlgendamist või menetluskorra rikkumist Vabariigi Valimiskomisjonis."

10) seadust täiendatakse §-ga 39¹ järgmises sõnastuses:

"§ 39¹. Kautsjon kaebuselt

(1) Riigikohtule esitatavalt kaebuselt tuleb selleks ettenähtud kontole tasuda kautsjon 100 eurot. Kautsjoni tasumisest vabastamist taotleda ei saa.

(2) Kaebuse osalise või täieliku rahuldamise korral tagastatakse kautsjon Riigikohtu lahendi alusel. Kaebuse menetlusse võtmata jätmise, tagastamise või rahuldamata jätmise korral arvatakse kautsjon riigituludesse.

(3) Kui kautsjoni on tasutud ettenähtust rohkem, tagastatakse kautsjon enam tasutud osas.

(4) Kautsjon või selle enam tasutud osa tagastatakse Riigikohtu määruse alusel menetlusosalisele, kes selle tasus või kelle eest see tasuti, või tema korraldusel muule isikule. Kaebuses tuleb märkida, kellele ja millisele pangakontole kautsjon tagastatakse.

(5) Kautsjoni või selle enam tasutud osa tagastamise nõue lõpeb kahe aasta möödumisel arvates selle aasta lõpust, millal kautsjon tasuti, kuid mitte enne menetluse jõustunud lahendiga lõppemist.”;

11) paragrahvi 40 täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

”(3) Riigikohus võib läbi vaatamata tagastada ka ilmselgelt põhjendamatu kaebuse. Määrust ei pea põhjendama.”;

12) paragrahv 44 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 44. Asja lahendamise tähtaeg

(1) Kohus lahendab kaebuse valimiste korraldaja toimingu või valimiskomisjoni otsuse või toimingu peale viivitamata, kuid mitte hiljem kui 14 päeva möödumisel pärast nõuetekohase kaebuse saamist.

(2) Kaebuste ühte menetlusse liitmise korral lahendatakse asi viivitamata, kuid mitte hiljem kui 14 päeva möödumisel pärast viimase liitmise määruse tegemist.

(3) Asja erilise mahukuse või keerukuse puhul või muul mõjuval põhjusel võib Riigikohus asja lahendamise tähtaega pikendada, kui kaebuse lahendamine ei mõjuta valimistulemusi.

(4) Kohus lahendab protesti valla või linna valimiskomisjoni otsuse peale viivitamata pärast nõuetekohase protesti saamist.”;

13) paragrahvi 45 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(3) Menetluse uuendamise korral lahendab kohus lõikes 1 nimetatud kaebuse või protesti üheaegselt asjassepuutuva õigustloova akti või selle andmata jätmise või välislepingu põhiseadusele vastavuse kontrollimisega mõistliku aja jooksul.”;

14) paragrahvi 46 täiendatakse lõikega 5 järgmises sõnastuses:

”(5) Kui esitatud kaebus jäetakse rahuldamata ja Riigikohus nõustub Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse põhjendustega, võib Riigikohus teha otsuse kirjeldava ja põhjendava osata. Riigikohus peab sel juhul märkima, et ta nõustub Vabariigi Valimiskomisjoni otsuse põhjendustega.”;

15) seadust täiendatakse §-ga 47¹ järgmises sõnastuses:

”§ 47¹. Halduskohtumenetluse sätete kohaldamine

Käesolevas seaduses reguleerimata menetlusküsimustes kohaldatakse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud, kui põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse olemusest ei tulene teisiti.”;

16) paragrahvid 48, 50 ja 53 tunnistatakse kehtetuks;

17) paragrahvi 55 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Istungi käik ja väljendatud seisukohad protokollitakse, kui kohus peab seda vajalikuks, kohtu soovitavas ulatuses.”;

18) paragrahvi 57 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(3) Otsust tuleb põhjendada, kui seadusest ei tulene teisiti.”;

19) paragrahv 58 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 58. Avalikult teatavastegemine ja jõustumine

(1) Otsus ja menetlust lõpetav määrus tehakse avalikult teatavaks Riigikohtu veebilehel.

(2) Lahend jõustub selle avalikult teatavaks tegemisel.

(3) Kohus võib õigustloova akti või selle sätte põhiseadusega vastuolus olevaks ja kehtetuks tunnistava otsuse jõustumise kuni kuue kuu võrra edasi lükata. Otsuse jõustumise edasilükkamist tuleb põhjendada.

(4) Põhiseadusega vastuolus olev õigustloov akt või selle sätte tunnistatakse kehtetuks algusest peale, kui Riigikohus ei otsusta teisiti.”;

20) paragrahvi 59¹ lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(3) Seisukohta tuleb põhjendada.”;

21) paragrahv 62 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 62. Lahendite avaldamine Riigi Teatajas

Lahendid, mis sisaldavad otsust Riigi Teatajas avaldatud õigustloova akti põhiseadusega kooskõla kohta, avaldatakse Riigi Teatajas.”;

22) paragrahv 63 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”§ 63. Menetluskulude jaotus

(1) Põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse kulud jäävad menetlusosaliste endi kanda.

(2) Kui põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetlus toimus kohtuotsuse või -määruse alusel või kui põhiseaduslikkuse järelevalve toimus asja lahendamisel Riigikohtu üldkogus koos põhikohtuasjaga, on põhikohtumenetluse osaliste kulud seal põhikohtuasja menetluskulude osa. Kulud jaotab ja määrab kindlaks põhikohtuasja lahendav kohus vastava menetluse reeglite järgi, lähtudes põhikohtuasja tulemusest.

(3) Riigikohus võib otsustada, et põhiseaduslikkuse järelevalve menetlusega seotud menetlusosaliste põhjendatud ja vajalikud kulud kaetakse lõikes 2 nimetatud juhul täielikult või osaliselt riigieelarvest. Taotlused menetluskulude hüvitamiseks tuleb sel juhul esitada koos menetluskulude kandmist kinnitavate tõenditega Riigikohtu määratud tähtjaks.”.

§ 2. Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse muutmine

Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse § 68 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Valla või linna valimiskomisjon registreerib valitud volikogu liikmed oma otsusega pärast valimispäeva, kui Vabariigi Valimiskomisjonile ja Riigikohtule kaebuste esitamise tähtaeg on möödunud või kui esitatud kaebuste kohta on tehtud lõplikud otsused, välja arvatud juhul, kui Riigikohus on kaebuse puhul määrusega leidnud, et selle lahendamine ei mõjuta valimistulemusi.”.

§ 3. Kohtute seaduse muutmine

Kohtute seaduse § 29 täiendatakse lõikega 4 järgmises sõnastuses:

”(4) Põhiseaduslikkuse järelevalve asja lahendamisele võib Riigikohtu üldkogus otsusel kaasata ka riigikohtunikke, kes ei ole põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi liikmed.”.

§ 4. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmine

Kriminaalmenetluse seadustikku täiendatakse §-ga 273¹ järgmises sõnastuses:

”§ 273¹. Kohtumenetluse peatamine põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse ja Euroopa Liidu Kohtu menetluse tõttu

(1) Kohus võib menetluse peatada Riigikohtu menetluses oleva põhiseaduslikkuse järelevalve asja lahendamiseks kuni Riigikohtu otsuse jõustumiseni, kui põhiseaduslikkuse järelevalve asja lahend võib mõjutada kriminaalasjas kohaldamisele kuuluva õigustloova akti kehtivust.

(2) Kui kohus taotleb asjas tõusetunud küsimuses Euroopa Liidu Kohtult eelotsust, peatab kohus menetluse kuni Euroopa Liidu Kohtu lahendi jõustumiseni. Kohus võib menetluse

peatada kuni Euroopa Liidu Kohtu lahendi jõustumiseni ka juhul, kui Euroopa Liidu Kohtu lahendatavas asjas on küsimuse all õigusnormi tõlgendamine, millel on määrav tähtsus ka menetletava kriminaalasja lahendamiseks.

(3) Määrus, millega kohus peatab kohtumenetluse käesoleva paragrahvi alusel, on vaidlustatav määruskaebuse korras. Ringkonnakohtu määrus määruskaebuse lahendamisel ei ole vaidlustatav.”.

§ 5. Rahvahääletuse seaduse muutmine

Rahvahääletuse seaduse § 62 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Vabariigi Valimiskomisjon kinnitab rahvahääletuse tulemused otsusega pärast rahvahääletuse päeva, kuid mitte enne, kui Vabariigi Valimiskomisjonile ja Riigikohtule kaebuste esitamise tähtaeg on möödunud või kui esitatud kaebuste kohta on tehtud lõplikud otsused, välja arvatud juhul, kui Riigikohus on kaebuse puhul määrusega leidnud, et selle lahendamine ei mõjuta rahvahääletuse tulemust.”.

§ 6. Riigikogu valimise seaduse muutmine

Riigikogu valimise seaduse § 74 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(1) Vabariigi Valimiskomisjon registreerib valitud Riigikogu liikmed oma otsusega pärast valimispäeva, kui Vabariigi Valimiskomisjonile ja Riigikohtule kaebuste esitamise tähtaeg on möödunud või kui esitatud kaebuste kohta on tehtud lõplikud otsused, välja arvatud juhul, kui Riigikohus on kaebuse puhul määrusega leidnud, et selle lahendamine ei mõjuta valimistulemusi.”.

§ 7. Tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmine

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 356 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

”(3) Kui kohus taotleb asjas tõusetunud küsimuses Euroopa Liidu Kohtult eelotsust, peatab kohus menetluse kuni Euroopa Liidu Kohtu lahendi jõustumiseni. Kohus võib menetluse peatada kuni Euroopa Liidu Kohtu lahendi jõustumiseni ka juhul, kui Euroopa Liidu Kohtu lahendatavas asjas on küsimuse all õigusnormi tõlgendamine, millel on määrav tähtsus ka menetletava tsiviilasja lahendamiseks.”.

Lauri Hussar
Riigikogu esimees

Tallinn, 2026

Esitab põhiseaduskomisjon 23.09.2026.

(allkirjastatud digitaalselt)
Ando Kiviberg
Põhiseaduskomisjoni esimees